

Prehľad socioekonomických nákladov na pracovné úrazy

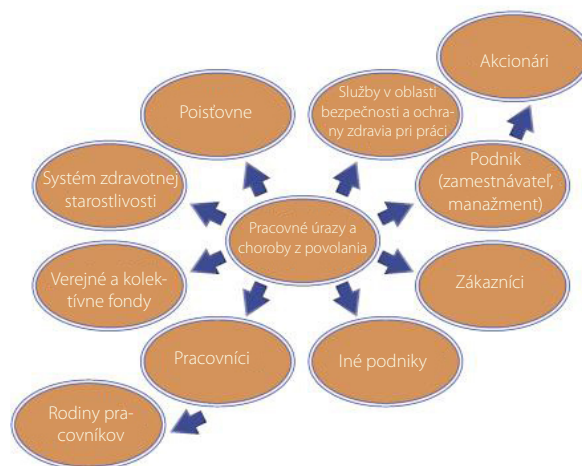
Úvod

Zlepšovanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci môže podnikom, pracovníkom a spoločnosti ako celku priniesť ekonomické výhody. Úrazy a choroby z povolania môžu podnikom spôsobovať vysoké náklady. Pracovné úrazy môžu mať závažný finančný dopad najmä na malé podniky. Niekedy je však ťažké presvedčiť zamestnávateľov a riadiacich pracovníkov o rentabilite bezpečnejších a zdravších pracovných podmienok. Účinným spôsobom môže byť vypracovanie finančných alebo ekonomických odhadov a poskytnutie realistického prehľadu celkových nákladov na úrazy a prínosov v prípade predchádzania úrazom. Celkové náklady a prínosy zahŕňajú nielen zjavné, ale aj skryté náklady, spolu s nákladmi, ktoré sa dajú jednoducho kvantifikovať a s tými, ktoré s dajú vyjadriť iba kvalitatívne.

Náklady a prínosy pre koho?

Pracovné úrazy sú záťažou pre mnohé strany. Podniky často nenesú úplné náklady na choroby z povolania, poškodenia pri práci alebo chorobnosť súvisiacu s prácou. Úrazy spôsobujú náklady aj ďalším podnikom, jednotlivým pracovníkom a spoločnosti ako celku. Napríklad podnik nemusí pokrývať náklady na zdravotnú starostlivosť pre pracovníkov alebo invalidné dôchodky môžu znášať kolektívne fondy.

V mnohých krajinách existujú nariadenia, ktoré nejakým spôsobom premietajú náklady späť na podnik alebo na osobu, ktorá tieto náklady

Zdroj: Krüger, 1997 (1)

spôsobila (tzv. internalizácia nákladov). Toto môže fungovať ako ekonomický stimul na predchádzanie zraneniam alebo úrazom v budúcnosti (Tabuľka 1).

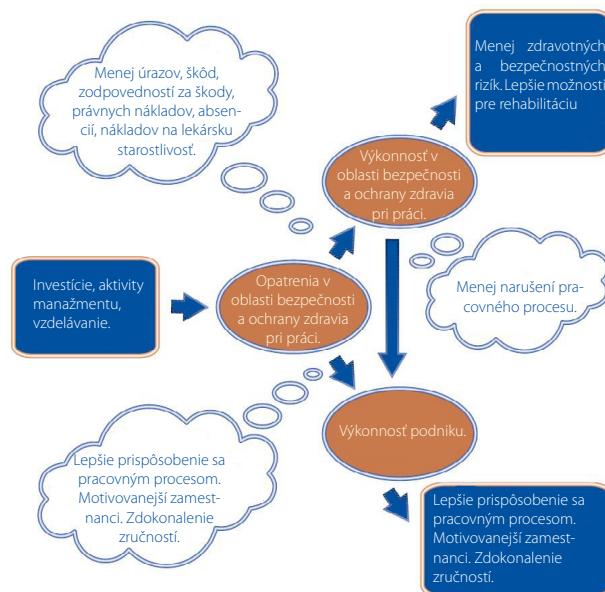
Tabuľka 1 Princípy internalizácie nákladov na úrazy na podniky.

Metóda internalizácie nákladov	Princíp alebo príklady
Zodpovednosť za škodu	Pracovníci alebo poisťovne si môžu nárokovat na náhradu škody spôsobenej zraneniami pri práci alebo chorobami z povolania
Právne sankcie, pokuty	Inšpektorát práce môže uložiť finančné pokuty, požadovať zlepšenia alebo dočasne zastaviť výrobu
Diferenciácia poisťného	Poisťovne alebo verejné fondy upravujú poisťné v prípade zvýšeného rizika úrazov, zranení pri práci a chorôb z povolania. Poisťné sa tiež môže upravovať podľa predchádzajúcich plnení
Platby počas práceneschopnosti	Povinnosť (čiastočne) platiť mzdu počas obdobia práceneschopnosti alebo invalidity
Regulovanie trhu	Atraktivnosť pre nových zamestnancov, výhody pri získavaní vládnych zákaziek. Zlepšenie „hodnotenia úrazovosti“ pre subdodávateľov v prípade verejných súťaží. Vplyv na dobré meno podniku

Predchádzanie úrazom má viac prínosov ako len znížovanie škôd

Predchádzanie pracovným úrazom, zraneniam pri práci a chorobám z povolania nielen znižuje náklady, ale prispieva aj k zlepšovaniu výkonnosti podniku. Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci môže ovplyvniť výkonnosť podniku mnohými spôsobmi, napríklad:

- zdraví pracovníci sú produktívnejší a môžu vyrábať kvalitnejšie;
- menej úrazov a chorôb súvisiacich s prácou vedie k zníženiu práceneschopnosti. To má zase za následok nižšie náklady a menej narušení výrobných procesov;
- zariadenia a pracovné prostredie, ktoré sú optimalizované na potreby pracovného procesu a ktoré sú dobre udržiavané, vedú k vyššej produktivite, lepšej kvalite a znižujú bezpečnostné a zdravotné riziká;
- zníženie počtu zranení a chorôb znamená menej škôd a nižšie riziko zodpovednosti za škodu.

(1) Krüger W. „Ökonomische Anreize-Möglichkeiten und Probleme eines modernen Arbeitsschutzsystems.“ V: Neue Ansätze zur kosten-Nutzen-Analyse des Arbeits- und Gesundheitsschutzes. Dortmund/Berlin, Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin, 1997, s. 26–37.

Prehľad nákladových faktorov

Najlepším spôsobom ako získať dobrý prehľad o nákladoch súvisiacich s pracovnými úrazmi, je urobiť ekonomické hodnotenie. To môže byť urobené na rôznych úrovniach, a to:

- (1) na úrovni jednotlivých pracovníkov;
- (2) na úrovni podniku;
- (3) na úrovni spoločnosti ako celku.

Neexistuje definitívny zoznam nákladových faktorov, ktoré majú byť zahrnuté do hodnotenia. Minimálny súbor nákladových faktorov však vyplýva z teórie a praxe. Doplnenie a zmeny je potrebné urobiť v závislosti od účelu hodnotenia, štruktúry sociálneho zabezpečenia v danej krajine a podobne. Zostavovanie zoznamu nákladových faktorov je jednou z kľúčových činností pri akomkoľvek ekonomickom posudzovaní. Tabuľky

2 a 3 poskytujú prehľad nákladových faktorov, ktoré sa môžu použiť ako východisko pre hodnotenia na individuálnej úrovni a na úrovni spoločnosti (*).

Pre odhad dopadov nejakého pracovného úrazu na náklady je potrebných niekoľko krokov. Niektoré dopady úrazov môžeme jednoducho vyjadriť v peniazoch. Následky, akými sú smrť, práceneschopnosť a fluktuácia vyžadujú však určité podrobnejšie spracovanie. Výsledky by mali podporiť rozhodovanie, ale proces uskutočňovania takéhoto hodnotenia je z hľadiska získavania poznatkov tiež dôležitý.

Pamätajte na to, že výsledky ekonomických analýz sú do veľkej miery ovplyvnené predpokladmi, z ktorých vychádzajú, a rozsahom hodnotenia. Nákladové faktory a princípy kalkulácie by mali byť prispôbené podľa národných zvyklostí v každej krajine.

Tabuľka č. 2 Prehľad parametrov priamo súvisiacich s nákladmi na zranenia a choroby na individuálnej úrovni.

Parameter	Opis	Ako získať peňažné vyjadrenie
Zdravie	Hospitalizácia (lôžkodni) Iná lekárska starostlivosť, ako napr. mimonemocničné ošetrenie, lieky Trvalá invalidita (počty, vek pacienta) Iná ako liečebná rehabilitácia (napr. pracovná), prestavby domov	Výdavky na zdravotnú starostlivosť, ktoré nie sú kompenzované poistením alebo zamestnávateľmi
Kvalita života	Predpokladaná dĺžka života, predpokladaná dĺžka života zdravého človeka Kvalitne prežité roky života (QALY) Roky života stratené kvôli zhoršenému zdraviu alebo predčasnej smrti (DALY)	Ochota akceptovať, ochota platiť Výška nárokov a odškodnení.
Zármutok a utrpenie	U obetí, ale tiež u príbuzných a priateľov	Nie je dostupná žiadna spoľahlivá metóda
Súčasná strata príjmu	Strata príjmu zo súčasného a ďalšieho zamestnania	Zníženie súčasného príjmu, strata mzdy
Strata budúcich možných zárobkov	Vrátane ďalšieho zamestnania	Rozdiely medzi celkovým očakávaným budúcim príjmom a celkovým odškodnením alebo dôchodkami
Výdavky, ktoré nie sú pokryté poistením alebo odškodnením	Napríklad náklady na prepravu, návštevy nemocníc, náklady vznikajúce v prípade smrteľných úrazov, napríklad náklady na pohreb	Súhrn všetkých ďalších nákladov obete a jeho/jej rodiny (ktoré nie sú kompenzované)

Tabuľka č. 3 Prehľad parametrov priamo súvisiacich s nákladmi na zranenia a choroby na úrovni spoločnosti ako celku.

Parameter	Opis	Ako získať peňažné vyjadrenie
Náklady súvisiace so zdravím		
Zdravie	Hospitalizácia (lôžkodni) Iná lekárska starostlivosť, ako napr. mimonemocničné ošetrenie, lieky Trvalá invalidita (počty, vek pacienta) Iná ako liečebná rehabilitácia (napr. pracovná), prestavby domov	Skutočné výdavky na lekársku starostlivosť a rehabilitáciu
Smrteľné úrazy (počty, vek pacientov)		Ochota platiť alebo ochota akceptovať
Kvalita života	Predpokladaná dĺžka života, predpokladaná dĺžka života zdravého človeka Kvalitne prežité roky života (QALY) Roky života stratené kvôli zhoršenému zdraviu alebo predčasnej smrti (DALY)	Ochota platiť alebo ochota akceptovať Celková suma náhrad a odškodnení
Zármutok a utrpenie	U obetí, ale tiež u príbuzných a priateľov	Ochota platiť alebo ochota akceptovať Celková suma náhrad a odškodnení
Súčasná výrobná strata	Strata výnosov kvôli práceneschopnosti, absencii a invalidite	Celkové stratené výnosy počas obdobia neprítomnosti
Straty potenciálnych budúcich výnosov a produkcie	Strata výnosov počas celého obdobia trvalej invalidity	Suma stratených príjmov počas očakávaného obdobia invalidity, kde sa aj príjem, aj obdobia odhaduje podľa štatistických údajov
Náklady a škody nesúvisiace so zdravím		
Administratívne práce v dôsledku práceneschopnosti atď.		Celkové mzdy vynaložené na túto činnosť
Poškodenie zariadenia (pri úrazoch)		Náklady na výmenu, trhové ceny
Strata produkcie kvôli nespôsobilosti zamestnancov a výrobné prestoje		Trhová hodnota stratenej produkcie

Ďalšie informácie sprístupnené agentúrou

Úplná správa „Prehľad socioekonomických nákladov na pracovné úrazy“ je dostupná v angličtine na internetovej stránke agentúry <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/>, odkiaľ si ju môžete bezplatne stiahnuť.

Viac informácií je k dispozícii v informačnom letáku agentúry „Ekonomické hodnotenie prevencie pracovných úrazov na úrovni podnikov.“ Tento informačný leták je dostupný vo všetkých jazykoch EÚ na adrese <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/>.

Časopis Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci – otázka nákladov alebo prínosov? (Číslo 1) poskytuje rôzne články na túto tému, ktoré napísali odborníci. Magazín je dostupný na <http://agency.osha.eu.int/publications/magazine/>.

Správa „Ekonomický dopad bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v členských štátoch Európskej únie“ poskytuje prehľad o tom, ako ekonomické faktory súvisia s vytváraním stratégie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v členských štátoch. Správa je dostupná na adrese <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/>.

Odkazy na ďalšie informácie o prevencii úrazov môžete nájsť na internetovej stránke agentúry http://europe.osha.eu.int/good_practice/risks/accident_prevention/.

Tento informačný leták je k dispozícii vo všetkých jazykoch EÚ na <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/>

(* Informačný leták agentúry uvádza vzor hodnotenia nákladov úrazov na úrovni podniku. (Pozri kapitolu „Ďalšie informácie sprístupnené agentúrou“).